

POGLED NA SVOJE DELO

JOACHIM FRIEDRICH

Petdesetletni svobodni pisatelj, sin gasilca in prodajalke ter oče treh otrok, je v štirih junijskih dneh obiskal Maribor, Celje, Kranj, Bled, Koper, Izolo in Ljubljano. Odgovoril je na številna vprašanja, povedal skoraj vse o sebi in svojem delu, podpisal kupe svojih knjig in neposredno osrečil več kot 300 slovenskih otrok.

Njegova kariera se je začela pri Lufthansi in na univerzi. Pred leti je kot doktor ekonomije s prijateljem ustanovil svoje svetovalno podjetje in še danes občasno dela tudi na tem področju. Pokrajino si je dolga leta ogledoval s sedeža lastnega harleyja davidsona in na potovanjih se mu je pogosto pridružila tudi žena, ki ji kmalu ni bilo všeč, da sedi zadaj in nič ne vidi. Kupila si je svoj motor in skupaj sta prevozila dolge kilometre. Ko se ji je trebušček nosečniško zaoblil, je svoj motor prodala in kmalu zatem tudi Joachim ni več videl smisla v potovanjih, ki jih ni mogel deliti z njo, zato je prodal še svojega konjička.

Kot velik ljubitelj pisatelja Michaela Endeja je vedno želel, da bi knjige izdajal pri založbi Thienemann, kar mu je tudi uspelo. Izdaja izključno pri njih in tak dogovor povsem ustreza tako njemu kot založbi.

Že vse življenje živi v Porurju, v industrijskem mestu Bottrop, kjer zaradi izrazito ravninske pokrajine menda že dan prej vidiš, kdo prihaja na obisk.

Svoje ideje in zamisli ves čas zapisuje v majhno knjižico, trenutno je to rumena knjižica, katere naslovnico krasí ovca s sončnimi očali (njegova priljubljena žival je zvezda zbirke o Amandi X, ki vozi harleya). Ko se idej v rumeni knjižici nabere dovolj za knjigo, se za nekaj tednov preseli na danski otok Fanø, kjer v miru piše tudi po 12 ur na dan.

Mene pa so seveda zanimali predvsem 4 ½ prijatelji, ki so bili doslej prevedeni že v 21 jezikov in so v trinajstih letih izšli v skupni nakladi več kot 800.000 izvodov (od tega v Nemčiji 250.000).

Njegove knjige v Nemčiji prodajajo s trdimi in z mehкими platnicami, dobi pa se jih že za manj kot 10 evrov. To je dobro tudi zato, ker je običajni znesek, ki ga nemški otroci dobijo za nakup darila za prijatelja, 10 evrov.

Z Joachimom Friedrichom sem 4 dni z veseljem potovala po Sloveniji in prosila sem ga, da tudi meni odgovori na nekaj vprašanj:

Kako se je začelo?

Z najboljšim prijateljem iz mladosti sva vedno sanjala, da bova detektiva. In zakaj bi čakala 20 let, ko lahko kar takoj začneva, sva si mislila. Odločila sva se, da se postaviva pred banko, prepričana, da nama nedvomno uspe ujeti roparja, ki jih je seveda polno za vsakim vogalom. In tako sva čakala. Čakala ... in nikoli dočakala, vendar nikakor ne odnehala.

Če nama ni uspelo z roparji bank, nama bo morda z drugimi zlikovci, sva si mislila. V naši domači hiši sva na vsa okna postavila pasti za roparje in ponovno potrpežljivo čakala. Čakala. In še malo čakala. Seveda nihče ni prišel, vendar pa sva se kljub temu počutila kot prava detektiva.

Zakaj ste zbirko poimenovali 4 1/2 prijatelji?

Ko sem napisal prvo knjigo, še nisem mislil, da bo iz tega nastala zbirka (danes upam, da mi bo uspelo napisati 22 zgodb, da ulovim Enid Blyton). Vedno sem bil dober bralec in ljubitelj detektivskih zgodb. Mama me je že kot majhnega fantička pošiljala v knjižnico, da sem si zanjo izposojal kriminalne zgodbe. Nekoč sem prijazno knjižničarko vprašal, če obstajajo takšne zgodbe tudi za mlade bralce, in v roke mi je dala zbirko 5 prijateljev. Naslov moje zbirke je vsekakor takšen tudi zato, ker sem želel, da jo bralci nekako povezujejo z zbirko o 5 prijateljih.

Kako ste izbrali imena glavnih junakov v zbirki?

Karli (Kalle) je vedno glavni oz. vsaj želi biti glavni. Njegovo ime izhaja iz zgodbe Astrid Lindgren, ki pripoveduje o detektivu z imenom Kalle Blomquist. Štefi (Steffi) je bilo v času nastajanja prve knjige zelo priljubljeno dekliško ime v Nemčiji in moji Štefi, kot pridni in najpametnejši, je to ime nedvomno zelo pristajalo. Njen dvojček Koki (Radieschen) je dobil ime po nekem trgovcu v samopostrežni trgovini, ki je prodajal zelenjavo in so ga vsi klicali Radieschen, kar v nemščini pomeni redkvico. In ker mi je bil simpatičen, sem enega junaka poimenoval tako. Branko (Friedhelm), z nogami, oblečenimi v kavbojke, na katerih tičijo orjaški športni copati, v Nemčiji že nekaj let velja za precej zastarelo ime in starši svojih otrok že nekaj

let ne poimenujejo s tem imenom. Ime mi je bilo ravno zato še posebej ljubo in sem ga uporabil tudi v svoji zgodbi. Kuža Cvetko pa je ulični pesjan, ki ga Branko reši ceste, in predstavljal sem si ga kot ne ravno najlepšega, vendar pa zelo simpatičnega psa. In ker ni bil ravno lep, je dobil vsaj zelo lepo ime (Tausendschön – tisočkrat lep). In ko bo enkrat osvojil vsaj osnovno detektivsko znanje, tudi ne bo več vreden le polovičke, in morda nekoč iz 4 1/2 prijateljev nastane 5 prijateljev ...

Kako lahko iz lastnih izkušenj opišete založništvo in pisateljevanje v Nemčiji?

Za nemško založništvo je zadnja leta zelo značilen proces koncentracije podjetij. Večje založbe kupujejo manjše. Program posameznih založb sicer ostaja formalno samostojen, sicer pa so del večjega holdinga. Thienemann, kot tudi Carlsen in še nekatere, so del švedskega koncerna Bonnier Media. Vendar kupec oz. stranaka tega ne opazi. Drugo, kar se dogaja, je podobna koncentracija na prodajnem trgu. Velike verige (Hugeldubel, Phenix) prevzemajo tržišče in to dejstvo uspešno rešujejo fiksne cene. Založba določi ceno knjige, ki potem velja za vse prodajalce. S tem smo v Nemčiji uspešno zavarovali manjše knjigarje in založnike. Trend na nemškem založniškem trgu je tudi širitev programov posameznih založb. S tem pridobivajo večji tržni delež in lani je tako delež otroških knjig zrasel z 10 na 20 odstotkov. Žal to pomeni težje odločanje trgovcev med posameznimi naslovi. Počasi tudi izgubljajo pregled nad izdanimi naslovi in avtorji, katerih knjige imajo vedno manjši delež v prodaji. Dogaja se tudi, da knjige vzamejo iz programa in jih prodajajo pod ceno. Obstaja namreč precej neprijeten kriterij, da je lahko knjiga, ki se proda v manj kot 2000 izvodih na leto, odstranjena iz prodaje.

Pri naslovih za odrasle je ta čas še bolj omejen: če knjiga v treh mesecih ne doseže zelene prodajne kvote, je žal ni več na tržišču.

Na srečo pa Založba Thienemann deluje drugače.

Morda lahko začnem tudi drugače: obstajata dva načina dela nemških založb. Prva možnost je kupovanje licenc iz Amerike, Skandinavije, izdajanje biografij znanih osebnosti ..., druga pa je odkrivanje in spodbujanje lastnih avtorjev in potem prodaja teh licenc. Thienemann je bolj tradicionalna založba, ki odkriva in razvija lastne avtorje; kot na primer Ottfrieda Preusslerja in še koga pred njim. Vsekakor je njihova strategija tradicionalna in njim se na srečo tudi izplača, saj so res zelo uspešni. Pogoj za to pa je veliko potrpljenja in veliko dolgoročnega načrtovanja. Moj založnik pravi, da je pri takšnem načinu dela in v tem poslu nasploh treba računati z 10 do 15 leti, preden se pokaže uspeh. In tudi če se določen avtor na začetku ne prodaja preveč dobro, vendar založba verjame vanj, s sodelovanjem ne odneha in ga tudi vnaprej spodbuja pri njegovem delu. In to pri Thienemannu resnično počnejo zelo uspešno. Knjige pospremiijo z obilico propagandnega gradiva, promocijo, internetnimi stranmi, promocijskimi karticami za bralce, plakati, prospekti. Pogoj pa je, da smo njihovi ekskluzivni avtorji. V moji generaciji sta tako še dva ali trije, ki so tudi zelo uspešni, med njimi Hortense Ullrich, ki piše zelo uspešne ljubezenske romane za deklice. Imenujejo jih ljubezenske zgodbe za 12-letne deklice. Moja hčerka in vse njene prijateljice jih zelo rade berejo.

Seveda pa glede ekskluzivnih pogodb med avtorji obstajajo različna mnenja. Nekateri se ne želijo preveč vezati na eno založbo, meni pa se zdi, da je bolje, če sodeluješ le z eno založbo, saj se tako najlažje zanesemo drug

na drugega. Dejstvo je namreč, da če dobro skrbijo zame in za mojo promocijo, potem ne bom iskal drugega založnika. Tako je najbolj enostavno za obe strani.

Pogodbe so standardne. Sam imam s Thienemannom generalno pogodbo, potem pa tej z vsakim naslovom dodamo eno stran, kjer je zapisano, da so pogoji enaki kot v generalni pogodbi. Pogodbeno sem zavezan, da pišem le za to založbo, pogoji pa so standardni, torej ne dobim več denarja kot preostali avtorji. Vse avtorje namreč pri Thienemannu obravnavajo enako. Različni pa so seveda odstotki od prodaje, ki jih dobivamo avtorji, sam od prodaje vsake knjige dobim 10 odstotkov.

Kako poteka sodelovanje med vami in vašo založbo?

S svojimi prijatelji, kot lahko imenujem vseh 29 sodelavcev v založbi, se po telefonu slišim enkrat ali dvakrat tedensko. Dvakrat letno pa imamo strateški sestanek, na katerem se srečam s predstavniki vseh oddelkov v založbi. Začnemo seveda s programom, o katerem se pogovorim s svojo urednico in z vodstvom založbe. Podam jim nekaj predlogov za naslednje leto, dve in tudi tri, saj vedno načrtujemo za več let vnaprej. V pogodbi imam zapisano letno normo, da izdam eno knjigo iz obeh posameznih serij in morda še dodaten posamezni naslov, torej tri knjige letno. Vedno tudi premišljujemo, če bi začel pisati še eno zbirko, vendar bi to pomenilo, da ne bi imel časa za dodatne naslove zunaj zbirk. Če bi pisal le serije, bi postal znan kot pisec po tekočem traku in izgubil bi svoj imidž kot avtor, zato ne želim opustiti posameznih naslovov, tudi če morda niso tako uspešni. Dolgoročno bodo vsekakor lepo zaokrožili moje delo, vseskozi pa zvišujejo mojo pisateljsko vrednost, kar pomeni višje naklade in prodajo. Pogovorimo se tudi o vsebini

in vseh zelo konkretnih podrobnostih. Pripovedovalci v zbirki o 4 ½ prijateljih se izmenjujejo in ilustratorka, ki je vseskozi ista, vsaki knjiga skuša dati nekaj prepoznavno drugačnega, čeprav osnovni slog ostaja.

Srečam se tudi s predstavniki marketinga in službe za odnose z javnostmi. Pogovarjamo se o posebnih dogodkih, promocijskih akcijah, pogovarjali smo se o praznovanju mojega 50. rojstnega dne, vendar smo ugotovili, da to za moje bralce ne bi bilo zanimivo. Toliko bolj zanimivo pa je bilo praznovanje ob 10. obletnici zbirke pred dvema letoma: podelili smo številne nagrade, naredili plakate in posebna stojala za moje knjige. Takrat sem tudi že začel pisati prvi mladinski roman, ki izide naslednji mesec, Die geheime Tür (Skrivna vrata, zgodba o dveh deklicah, ki se zaljubita), in pripravili smo večerjo za novinarje. Založba ima poseben denarni fond za branja, ki jih je res veliko. In veliko tudi pišem. Napisal sem precej člankov o pospeševanju branja, o večernem branju, pisal sem tudi o tem, kako kot ekonomist gledam na področje otroške literature. Vedno znova me namreč sprašujejo, kaj ima ekonomija skupnega s pisanjem, zakaj kot ekonomist pišem mladinske knjige.

Srečam se tudi z avtorskim oddelkom. Nedavno smo se pogovarjali o prevodu 4 1/2 prijateljih v japonski jezik in prosili so me, naj napišem nekaj o zbirki za japonske bralce.

Kaj kot avtor pričakujete od vaše založbe, kaj vam je pomembno?

Osební kontakt. Da nisem le številka, neko bitje brez obraza, ki producira besede. Da založba pozna tako moje prednosti kot tudi moje slabosti.

In pa poštenost, iskrenost; če kaj ne poteka povsem tekoče in kot bi moralo, si to povemo. Pomembna se mi zdi stalna obojestranska aktivnost; če je serija

uspešna, še ne pomeni, da smo vse naredili. Vedno se lahko naredi še več.

Ko oddam tekst, namreč moje delo še ni končano. Imam veliko branj, 100 do 120 letno. Imel sem jih tudi že 200, vendar sem ugotovil, da je bilo preveč. Ni mi bilo več v veselje in otroci žal takoj opazijo, če nisi razpoložen.

Menim, da je pri otroški literaturi pomembneje delati promocijo za knjigo. Otroci namreč ne poznajo avtorjev, temveč knjige; zanimajo jih junaki zgodb. Vedno je pomembno, katero javnost nagovarjamo. Sam namreč menim, da ne sodim npr. v otroške TV-oddaje. Bolj pomembno je, da nekdo vzame v roke mojo knjigo in jim jo pokaže. Kot avtor pa je bolje, da se pojavljam v strokovnih časopisih, ki jih berejo knjigotržci, odrasli, kjer lahko podam svoja mnenja ali predstavim določene dogodke. Sam sem vedno pripravljen sodelovati in vsa skrivnost je resnično v osebnem kontaktu. Da drug za drugega vemo, se poznamo in spoštujemo. Pri založbi, ki izdaja moje knjige, imamo zelo dobre odnose in vse svoje sodelavce imenujem prijatelje. Vseh zaposlenih je 39 in resnično imamo zelo lepe odnose.

Tudi tokratna turneja je z mojega vidika pripravljena zelo dobro: povsod, kjer so knjige, so tudi otroci, tam, kjer so mediji, ki so namenjeni odraslim, pa dajemo poudarek meni kot avtorju.

Promocijska služba zame organizira tudi branja in v založbi imamo knjižico z naslovom »Tell me something«. V njej so zbrani vsi avtorji, ki so pripravljene brati, piše tudi, kaj berejo, kolikšna je cena, kako dolgo branje traja. Knjižica je namenjena prodajalcem, knjižničarjem, šolam.

Kaj si želite, da bi založba še naredila za vaše knjige?

Želim si, da bi sam posnel zvočne knjige lastnih knjig in zelo rad bi bil znan kot dober bralec. Obstajajo sicer že po-

snetki, ki so jih naredili profesionalno z igralci, vendar zaradi napačne prodajne strategije (ker jih prodajajo po napačnih kanalih) žal niso uspešni.

Kaj vas novinarji najpogosteje sprašujejo?

Zakaj, hudiča, sem opustil kariero v ekonomiji in jo zamenjal za pisanje otroških knjig. In če povem zelo iskreno, je bila vzrok moja želja, da bi bili ljudje mojega prihoda veseli. Prej sem namreč delal kot svetovalec in sem reorganiziral podjetja. Žal je bilo to delo povezano s precej negativne energije, ker sem pogosto svetoval odpuščanje delavcev, kar seveda nikakor ni bilo prijetno. Uničeval sem kariere in tega res ne želim nikoli več početi.

Medtem sem nekaj let tudi poučeval na univerzi. Kot gostujoči profesor ekonomske teorije sem lahko dodatno zaslužil, pri tem pa tudi ugotovil, da znam pisati. Študijska literatura je bila namreč vsa v angleščini in skušal sem najti knjigo v nemškem jeziku, ki bi bila primerna za moje študente. Ker je nisem našel, sem se odločil, da jo napišem sam. V njej sem povezal ekonomsko teorijo in znanstveno fantastiko. V svoji knjigi opisujem ljudi, ki nimajo pojma o ekonomiji, in kot svetovalec jim na na humoren način pomagam in opišem, kaj so naredili narobe. Mojim študentom je bila knjiga zelo všeč, profesorjem pa še vedno ni. Potem sem enkrat med božičem in novim letom, v tem zelo občutljivem obdobju, ko je vse zaprto in so vsi na počitnicah, ponovno prebral Endejevo knjigo *Momo*. Knjiga govori o deklici, ki svet reši sivih možakov (saj veste, kako pravijo: oblečete lahko katerokoli barvo, samo da bo siva), ki drugim kradejo čas. In tako sem ugotovil, da nikakor nisem zadovoljen s svojim delom. Pomislil sem na svojo knjigo, ki je bila tako uspešna med mojimi študenti, in si rekel, zakaj

ne bi poskusil napisati knjige, ki ne bi vsebovala ekonomske teorije, temveč le zgodbo, znanstveno fantastiko. In tako sem napisal knjigo po vzoru Michaela Endeja, ki pa je žal ni sprejela nobena založba, in zdaj tudi sam vem, da res ni bila dobra. Odločil sem se, da bom napisal knjigo, kakršne sem sam rad bral v mladosti. In tako se je začela moja pisateljska pot.

KAJ JE ZANIMALO OTROKE?

Koliko knjig ste že napisali?

Okoli 40.

Kdaj ste napisali prvo knjigo in kako se je imenovala?

Knjiga se je imenovala *Tillys Traumschloss*, napisal pa sem jo pred približno pred 15 leti. Sprva je bila zelo slaba in po pogovoru z urednikom sem moral zgodbo in slog precej spremeniti. Govori pa o deklici Tilly, ki ji neka grofica podari svoj grad. Knjiga žal danes ni več naprodaj.

Kako dolgo pišete posamezno knjigo?

Če je to knjiga iz ene od mojih zbirk, kjer so mi osebe znane, jo pišem 2 do 3 mesece, če pa je knjiga povsem samostojna, potem celoten proces traja dlje, do enega leta.

Se za junaki v knjigi skrivajo resnične osebe?

Osebe iz mojih zgodb so sprva popolni neznanci, plod moje domišljije. Vendar pa, bolj ko se ukvarjam z njimi, vedno bolj postajajo moji znanci, prijatelji. Bolj ko jih opisujem, vedno bolj jih oživljam in tako tudi bolje poznam.

Ste si kot otrok želeli postati gasilec kot je bil vaš oče?

Ne, nikoli. Moj oče je zelo pogosto delal več kot 48 ur skupaj in domov se je vračal ves opečen, utrujen, umazan, težko je dihal in gumijasti škornji so se mu tako prilepili na noge, da mu jih je morala mama rezati s telesa.

Ste radi hodili v šolo?

Ne in mislim, da je to normalno. Vedno sem imel raje počitnice kot šolo. Moj najljubši predmet je bila nemščina, najbolj pa sem sovražil telovadbo.

Koliko ste stari?

Uganite! (In otroci, ki resnično nimajo občutka za starost, ugibajo: 24, 30, 42, 30, 70, 75, 53, dokler s pomočjo besed »več« in manj« končno ne uganejo.)

Kje dobite ideje za svoje knjige?

Ideje po mojem mnenju v glavo prihajajo na tri načine: verjamem, da ideje letajo po zraku, in včasih imamo srečo in se ob katero zadenemo ali nas za-

dene ona in nam s tem podari čudovito darilo: idejo. Naslednje so izkušnje, ko ti nekdo nekaj pove, nekaj slišiš, nekaj prebereš, in ker se vse življenje učimo, nas vse življenje tudi spremljajo vedno nove domislice. Tretje pa je učenje. Če pišeš, se s tem nenehno učiš za nadaljnje pisanje.

Kdo je kritik vaših del, kdo prebere vaše knjige, ko jih napišete?

Najboljši kritiki so moji otroci, predvsem moja 14-letna hči, ki prebere vse moje zgodbe, in pa moja žena ter seveda moj urednik.

Kako izgleda pri vas doma, v Porurju?

Porurje je velika ravnina, dolga 70 km in široka 20 km. Sestavljajo ga številna velika mesta, ki so nastala tesno drug ob drugem, tako da se meje med njimi razločijo le po cestnih oznakah.

Mojca Hribar